

ЎТМИШГА НАЗАР

4 ЖИЛД, 10 СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

ТОМ 4, НОМЕР 10

LOOK TO THE PAST

VOLUME 4, ISSUE 10

Бош мухаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош мухаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

«Ўтмишга назар» илмий журнали тахририй маслаҳат кенгаши
редакционный совет научного журнала «Взгляд в прошлое»
Editorial board of the scientific journal Looking into the past

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори,
профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари
университети

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори, Телави
давлат университети, Грузия

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Агзамова Гулчехра Азизовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Бурдишвили Майя
тарих фанлари доктори, Телави
давлат университети, Грузия

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори, доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика
университети, Қозоғистон

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори,
Тошкент кимё - технология институти

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Рахмонкулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Гоффоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори, профессор
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори, профессор,
Қариш муҳандислик-иқтисодиёт
институти

Теймураз Ахалмосулишвили
профессор, Телави давлат
университети, Грузия

Халикова Рахбар Эргашевна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори, доцент
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари доктори
Ўзбекистон Республикаси
Фанлар академияси

Джоробекова Айнуэр Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Дипломатия академияси,
Қозоғистон Республикаси

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент
Азербайджон давлат
иқтисодиёт университети

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Санпова Камола Давляталиевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Расулов Абдуллажон Нуриддинович
тарих фанлари доктори, профессор
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори, профессор
Санкт-Петербург Тарих институти, Россия

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори, профессор
Давлат тарихи институти, Қозоғистон

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори, профессор
Ал-Фаробий номидаги Қозоғистон
Миллий университети, Қозоғистон

Хайдаров Муродилла Махмудалиевич
тарих фанлари доктори, профессор
Ўзбекистон Миллий университети

Алиева Лале
тарих фанлари доктори,
Озарбайжон давлат университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори,
Догистон мустақил университети

Иноятова Диларам Маниглиевна
Тарих фанлари доктори (DSc)
Ўзбекистон Миллий университети

Талапов Бахриддин Алижанович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Наманган давлат университети

Одилов Абдор Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Толибоева Нодира Одилжоновна
Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори
(PhD)

13. Аҳмадали Асқаров, Бехзод Исабеков, Убайдулла Исмоилов ЎРТА ОСИЁДА БРОНЗА ДАВРИ КАТАКОМБА ТИПИДАГИ ҚАБРЛАРНИНГ КЕЛИБ ЧИҚИШИ, ЗАМОНИ ВА МАКОНИ ҲАҚИДАГИ НОТЎҒРИ ТАЛҚИНЛАР ХУСУСИДА.....	4
14. Ақром Ахунов XIX АСР ОХИРИДА ШАРҚИЙ ТУРКИСТОНДАН ФАРҒОНА ВИЛОЯТИГА АҲОЛИ МИГРАЦИЯСИ ТАРИХИДАН.....	13
15. Хасан Бабаджанов, Алишер Эгамов ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА АВИАСОЗЛИК САНОАТИНИНГ БАРПО ЭТИЛИШИ.....	20
16. Нозима Каримова ЁШЛАРДА ТИББИЙ ЭКОЛОГИК МАДАНИЯТНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ТАРИХИДАН (аҳоли мурожаатлари асосида).....	27
17. Dalerjon Mirzayev O‘ZBEKISTONNING FRANSIYA BILAN TA’LIM SOHASIDAGI HAMKORLIGI VA UNING ISTIQBOLLARI.....	32
18. Зарнигор Қодирова XIX АСРНИНГ ИККИНЧИ ЯРМИ - XX АСРНИНГ БИРИНЧИ ЯРМИДА РОССИЯ ИМПЕРИЯСИНИНГ МУСТАМЛАКАЛАРИДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ (МАРКАЗИЙ ОСИЁ МИНТАҚАСИ МИСОЛИДА).....	40
19. Шахло Хасанова ЎЗБЕК ХОТИН-ҚИЗЛАРИНИ “ОЗОД ҚИЛИШ” ЁҲУД “ҲУЖУМ” ҲАРАҚАТИ ТАРИХИДАН.....	45
20. Иззатилла Юлдашев ҚОЗИ АБУ ЮСУФ ҲАЁТИ ВА ИЛМИЙ МЕРОСИ.....	50

ЎТМИШГА НАЗАР ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ LOOK TO THE PAST

Шахло Бахтиёровна Хасанова,
ЎзФА Тарих институти Янги давр тарихи бўлими лаборанти
shahloxasanova@mail.ru

ЎЗБЕК ХОТИН-ҚИЗЛАРИНИ “ОЗОД ҚИЛИШ” ЁҲУД “ХУЖУМ” ҲАРАҚАТИ ТАРИХИДАН

For citation: Shakhlo B.Khasanova. FROM THE HISTORY OF EMANCIPATION OF UZBEK WOMEN OR THE "KHUJUM" MOVEMENT. 2021, vol. 4, issue 10, pp.45-49

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9599-2021-10-19>

АННОТАЦИЯ

Мақолада совет ҳукуматининг ўзбек хотин-қизларини озодликка чиқариш, яъни эмансипация (лотинча - emancipatio сўздан олинган бўлиб, қарамлик ва бўйсинишдан озод бўлиш) сиёсати моҳиятини очиқ беришга, ундан кўзланган асосий мақсад аёллар меҳнатидан арзон ишчи кучи сифатида фойдаланиш учун уларни ишлаб чиқаришга жалб этиш, шунингдек большевизм ғояларини кенг тарғиб қилиш борасида амалга оширган чоратadbирлари ёритиб берилган. Тарихда хотин-қизларни озодликка чиқаришни “Хужум” ҳаракати, деб ном олган ушбу сиёсат, нафақат аёлларнинг паранжи ташлашига, балки уларнинг миллий, диний анъаналари, шунингдек манавий қадриятларига ҳам кучли зарба бўлганлиги очиқланади.

Калит сўзлар: Совет ҳокимияти, “Хужум” ҳаракати, ўзбек хотин қизлари, эмансипация, социализм, паранжи, “Хужум” компанияси.

Шахло Бахтиёровна Хасанова,
Лаборант отдела истории нового времени Института истории УзФА
shahloxasanova@mail.ru

ИЗ ИСТОРИИ ЭМАНСИПАЦИИ УЗБЕКСКИХ ЖЕНЩИН ИЛИ ДВИЖЕНИЯ "ХУДЖУМ"

АННОТАЦИЯ

В статье раскрывается сущность проводимой советским правительством политики эмансипации узбекских женщин, т. е. эмансипации (от латинского emancipatio - свобода от зависимости и подчинения), мер, принимаемых для широкого распространения идей большевизма. Политика освобождения женщин, исторически известная как движение «Худжум», нанесла мощный удар не только по женским чадрам, но и по их национальным, религиозным традициям и духовным ценностям.

Ключевые слова: советская власть, движение Худжум, узбекские женщины, эмансипация, социализм, паранджи, компания Худжум.

Shakhlo B. Khasanova,Laboratory assistant of the department of history
of modern times of the Institute of History of UzFA
shahloxasanova@mail.ru**FROM THE HISTORY OF EMANCIPATION OF UZBEK WOMEN OR THE
"KHUDJUM" MOVEMENT****ABSTRACT**

The article reveals the essence of the policy of emancipation of Uzbek women pursued by the Soviet government, that is, emancipation (from the Latin *emancipatio* - freedom from dependence and subordination), measures taken to widely disseminate the ideas of Bolshevism. The policy of women's liberation, historically known as the Khujum movement, dealt a powerful blow not only to women's veils, but also to their national, religious traditions and spiritual values.

Index Terms: Soviet power, Khudjum movement, Uzbek women, emancipation, socialism, burqa, Khudjum company.

1.Долзарблиги:

Совет давлатининг ўзбек хотин-қизларини озодликка чиқариш, яъни эмансипациясини сунъий йўллар билан жадаллаштириш мақсадида қолоқликка қарши қураш шиори остида олиб борилган “Хужум” ҳаракати ўзбек аёлининг ўзига хослиги, миллий ва диний қадриятларини ҳисобга олинмай ўтказилганлиги маълум. “Янги тузум” ҳақидаги тасаввурлар ҳали омманинг ижтимоий онгида шаклланиб улгурмасидан “Хужум” компанияси уюштирилди. Эркакларнинг оилада устунлиги ва диний анъаналар ўзбек хотин-қизларининг “озод” этилишига тўсиқ бўлибгина эмас, балки оиладаги муносабатларда кескин зиддиятларни келтириб чиқарди. “Хужум” (“аёлларни боғлаб келган ўтмиш сарқитларига қарши хужум қилиш”) ҳаракати ўзбек эр йигитларининг ор-номусига текканлигини, бу каби воқеаларга бефарқ қараб туролмай: ота, ака-укалар, турмуш ўртоғини, опаю синглисини, қишлоқдошини тош бўрон қилиб, пичоқлаб, осиб ўлдирганликларига[2] тарихий манба ва адабиётлар орқали гувоҳ бўламиз. Эркакларни аёллар устидан зўравонликлари ва бундай шавқатсиз жиноятларини олдини олиш, хотин-қизларнинг оммавий фожеали тақдирига чек қўйиш мақсадида совет ҳукумати эркакларга нисбатан қамокқа олиш, айримларига эса олий жазога ҳукм қилиш чораларини қўллаган. “Хужум” ҳаракати Ўзбекистон ССРда рўй берган муҳим ва анъанавий ҳаёт тарзини чуқур ўзгартириб юборган сиёсий-ижтимоий воқелик бўлиб, бугунги кундаги аёлларни камситилиши ва уларга нисбатан зўравонликларни олдини олиш бўйича олиб борилаётган чора-тадбирлар, хотин-қизларни жамиятга ўз ўрнини топиш ва аёл мавқеини ошириш бўйича амалга оширилаётган сиёсат доирасида тадқиқ этиш аҳамиятини йўқотмаган тарихий мавзулардан бири саналади.

2. Методлар ва ўрганилганлик даражаси:

Мақолада совет ҳукумати ўзбек хотин-қизларининг эмансипациясини олиб бориш жараёнини тизимли фаолияти, амалга оширилган чора-тадбирлар, режалар ва оқибатлар ҳамда ўз ўрнида бу жараёнга аҳоли, хусусан хотин-қизларнинг муносабати масалалари қиёсий таҳлил тамойиллари асосида ёритиб берилган.

Ўз ўрнида ушбу мавзу бир қатор олимлар томонидан Х.С.Шукурова, Г.Валедницкая, Ж.Зайченко, А.Икрамов, Я.Гальперштейн П.И.Сербов ва А.Никифоров, мустақиллик йилларидаги тадқиқотчилар Д.А.Алимова [4] томонидан ўрганилиб, “Хужум” ўзбек хотин-қизларининг эмансипация қилиниши хусусида бир қанча маълумотлар келтирилган. Бугунги кунда ушбу даврга оид бир қатор қўшни давлат тадқиқотчилари томонидан қизиқиш билдирилаётганлиги ҳам тадқиқот ишларида таъкидлаб ўтилган.

3. Тадқиқот натижалари:

Аёл табиатнинг энг гўзал хилқатидир. Бежизга “Аёл билан олам мунаввар” дейишмайди. Бугунги кунда юртимизда ҳам хотин-қизларга эҳтиром, ҳурмат юксак даражада эканлиги ҳеч кимга сир эмас. Ўзбек аёлларини нафақат юртимизда, балки бутун дунёда ҳам

ўз ўрнига эгалиги барчамизни хурсанд қилади. Хотин-қизларимизнинг жамиятдаги ўз ўрнига эга бўлиши, бугунги кундаги мавқеи келгунга қадар узоқ ва машақатли даврларни босиб ўтганлигини мақолам орқали танишиб олишингиз мумкин.

Жадидларнинг ижтимоий қарашларида аёлларнинг таълими муҳим ўрин эгаллаган. Жадид марифатпарварларидан Абдулла Авлоний эски турмуш тарзига қарши чиқиб, куйидагиларни таъкидлаган: “Нима учун биз ҳеч нарса қилмаяпмиз? Бизнинг қизларимизни асирликда ушлаб турган уйқудан уйғотмаймиз, давримизнинг маданиятсизлигидан, жоҳиллигидан воз кечмаймиз” [5]. Жадидчиликни кўзга кўринган яна бир намоёндаларидан бири Мунаввар Қори Абдурашидхонов: “аёлларни тезроқ озод қилиш, уларга таълим бериш, ҳуқуқларини тенглаштириш”га чақирган [6]. Шундай экан, аёлларимизнинг илм ва савияга эга бўлиши учун нафақат ҳозир, балки ўтмиш замонлардан буён маърифатпарвар аждодларимизнинг сай-ҳаракатларида кўришимиз мумкин.

XX аср бошида совет ҳокимияти аёлларга таълим бериш уларни озод қилишнинг муҳим механизмларидан бири сифатида қараган. Шунинг учун совет ҳукуматининг Туркистон АССРдаги хотин-қизларни ижтимоий ҳаётга тортишга доир дастлабки ва муҳим тарбирлардан бири бу уларни таълимга жалб этиш ва саводли қилиш бўлиб, эркак ва аёлни тенг ҳуқуқлигига эришишнинг зарурий шарт сифатида қаралган. Натижада дастлабки маҳсус хотин-қизлар мактаблари ташкил этилган ва бу каби тадбирларда айрим маҳаллий аёллар фаол иштирок этган. 1917 йилнинг декабрида биринчи хотин-қизлар мактаби Тошкентнинг Бешёғоч даҳасида Башорат Жалилова томонидан ташкил этилган. Мактабда дастлаб 42 нафар ўзбек кизи таълим олган. Кўп ўтмай бундай мактаблар Андижон, Қўқон ва бошқа шаҳарларда ҳам очила бошланган. Қўқондаги хотин-қизлар мактабларининг дастлабки маҳаллий ўзбек ўқитувчилари Солиҳахон Муҳаммадҷонова, Мукаррама Қодирова, Гулсум Когаева, Фотима Бурнашева, Зебинисо Раззоқова, Зайнаб Садриддинова, Майрам Шарипова ва бошқалар бўлган.

1919-1920 йиллардан бошлаб хотин-қизлар институтлари, ўрта техник билим юртлари ташкил этилиб, уларда маҳаллий миллатга мансуб қизлар ҳам таълим олган. Талим олувчиларнинг 7-8 фоизини [7] маҳаллий миллатга мансуб қизлар ташкил этган ҳолос. Айниқса, қишлоқларда қизларнинг ўқишга қатнаши қийин масала бўлган, аҳолининг янги мактаблар борасидаги қарашлари тўлиқ шаклланмаган эди.

1921-1922 йилларда хотин-қизларни саводчилигини ошириш натижасида совет муассасалари хизматчилари орасида дастлабки ўзбек аёллари пайдо бўлиб, ўзбек тилидаги дастлабки хотин-қизлар журнали “Янги йўл” чоп этила бошланган. Бу нашр ўзбек хотин-қизлар мактаблари учун муҳим қўлланмага айланади ва хотин-қизларни бирлаштириш, уларнинг манфаатларини ҳимоя қилишда хизмат қилди. [8]

1917-1924 йилларда совет мактаблари сони 576 тадан 1271 тагача ошиб [9], маҳаллий аҳоли ўртасида саводхонликни ошириш мақсадида саводсизликни тугатиш мактабларини ташкил этиш ва умумтаълим мактаблари учун ўқитувчиларни тайёрлаш ишига аҳамият берилди.

1921 йил июн ойида Туркистон АССР Советлари Марказий Ижроия Кўмитасининг балоғатга етмаган қизларни эрга беришни ва кўп хотинликни тақиқлаш, қалинни бекор қилиш тўғрисидаги декретни қабул қилган. Никоҳ ёши шариатдаги 9 ёш ўрнига 16 ёш қилиб белгиланган [10]. Шу билан бирга никоҳ ҳар икки томоннинг розилиги асосида қурилиши, эр-хотин биринчи никоҳдан ҳуқуқий ажралмасдан туриб, иккинчи никоҳга кириши қонун билан тақиқлаб қўйилган.

Шунингдек, мазкур декретда эр ва хотиннинг ҳар иккаласи ҳам ажралиш масаласида тенг ҳуқуқга эгалиги белгилаб қўйилди [11]. Мазкур қонуннинг ижобий тарафи бўлиб, қалин ва кўп хотинликка қарши кураш бошланганидан даражаси берар эди. Натижада, судларга аёллар томонидан кўплаб аризалар келиб тушган, лекин ариза берган аёлларнинг отаси, ака, укалари томонидан жазоланиш ҳолатлари кўплаб қузатилган.

Ўзбекистон ССР ташкил топгандан кейин хотин-қизлар эмансипацияси сиёсатининг янги ва асосий даври бошланган. 1926 йилнинг сентябр ойида бўлиб ўтган III Ўлка партия

йиғилишида большевиклар партияси хотин-қизларни озод қилиш масаласига эътибор қаратади. Шундан сўнг, Ўзбекистон Компартияси томонидан “Хужум” номи остида ижтимоий-сиёсий компаниясини ўтказиш мақсадида 1926 йил декабр ойида республика ва вилоятларда, 1927 йилдан бошлаб округ ва районларда хотин-қизларни озод қилиш комиссиялари тузилади. Хотин-қизларни озодликка чиқаришнинг энг муҳим вазифаларидан бири бу паранжига қарши кураш бўлган.

Таъкидлаб ўтиш жоизки, паранжи ва қора чимматни ташлаб, очиқ юз билан юриш, саводли бўлиш, ҳаётда эркалар билан тенг ҳуқуққа эга бўлишни аёллар учун осон кечмаган [12].

“Хужум” компанияси ўз ишини икки босқичда олиб борган. Биринчи босқич 1926 йилнинг сентябридан то 1927 йилнинг февралигача беш ой давом этган. Айнан ушбу даврда “Хужум”нинг асосий вазифаси хотин-қизларни оммавий ташкилотларга жалб қилиш бўлган [13]. Ташвиқот тушунтириш жараёнларида мажлисларда, митингларда, конференцияларда 100 мингдан ортиқ аёллар иштирок этган [14].

“Хужум”нинг иккинчи, асосий босқичи эса 1927 йил март ойидан то 1932 йилгача бўлган вақтни ўз ичига олган. Хотин-қизларни озод қилиш амалий характерга эга бўлиб, у жуда зиддиятли асосда кечган.

“Хужум” компанияси 1927 йилнинг 8 март куни байрам қилиш муносабати билан паранжи ташлаш митинглари уюштирилиб, халқ орасида

“8 март - паранжини торт” шиори остида комсомоллар фаолият олиб борган. Хотин-қизлар ўз паранжиларини оммавий равишда ташлаб[15], маҳсус ташкил қилинган тадбирларда паранжиларини ечиб ёқиб юборишган.

Таъкидлаб ўтиш жоизки, паранжисини ташлаш орқали озодликка чиққан 5 мингга яқин хотин-қизлар 120 га яқин саводсизликни тугатиш мактабларида ўқиган[16]. Ушбу жараён зиддият ва қарама-қаршиликларга қарамасдан кескин чоралар орқали амалга оширилган. Натижада, “озодликка” чиқиш сиёсати кўп аёлларни қурбон қилган. Оилалар пароканда, болалар қаровсиз етим бўлиб қолиш билан бирга, аксарият аёлларни қўрқув ўз исканжасига олган.

4. Хулосалар:

Совет даврида аёл кишини озодликка олиб чиқиш, оилада тенг ҳуқуқли бўлишини таъминлаш, шунингдек жамиятда ўз ўрнига эга бўлиши каби шиорлар остида олиб борилган сиёсатининг асл моҳияти остида ўлкада арзон ички кучини кўпайтириш, аёлларни эркалар билан баробар далалардаги оғир ва енгил ишларга жалб этиш, қўл меҳнатидан фойдаланиш эди. Шу ўринда, қайд этиш лозимки “Хужум” ҳаракатининг олиб борилиши, ўзбек аёлининг эмансипация қилиниши, эркаларнинг асрлар мобайнида оиладаги устунлигига путур етиши, диний, ҳамда анъанавий қадриятларининг кескин ўзгариши салбий томонларни юзага келтирганлига гувоҳимиз. Салбий томон сифатида биз мазкур ҳолатда оиладаги муносабатларнинг кескин зиддиятлашуви, хотин-қизларнинг шавқатсизларча ўлдирилишида кўришимиз мумкин. Ўзбек аёлларининг “Хужум” ҳаракатида фаол эштирок этиши, ўзига нечоғлик қимматга тушишини, ҳаттоки жонларидан айрилишларини билганларидами деган фикр кўплаб янги мулоҳазаларни келтириб чиқаради.

“Хужум” ҳаракати натижасида хотин-қизлар паранжидан озод бўлди, уларнинг ҳуқуқлари таъминланиб, таълим олиш ва касб эгаллашлари учун имконият яратилди. Хотин-қизлар жамиятда ва оиласида ўзига хос ўрнига эга бўлди. Бундай ҳолат хотин-қизларнинг дунё қарашини кенгайтишига, замонавийлашувига олиб келган бўлсада, жамиятда асосий ишчи кучи бўлиб қолганликларига туртки бўлганлигини кўришимиз мумкин.

Иқтибослар/Сноски/References:

1. Ўзбекистон тарихи. Биринчи китоб. 1917-1939- йиллар. – Т., 2019. (History of Uzbekistan. First book. 1917-1939 T., 2019.)
2. Правда Востока. 1928. 21-декабрь (2. Truth of the East. 1928. 21 December)

3. Алимова Д.А. Хужумга зарурат бормиди?. Ўзбекистон адабиёти ва санъати газетаси. Тошкент. 1992. (Alimova D.A. Was there a need for Khujum? The newspaper of literature and art of Uzbekistan. – Tashkent. 1992 year)
4. А.Авлоний. Адвокатлик осонми? Танланган асарлар. 2 жилт. – Т., 1998. 140-б. (A. Avlonius. Is it easy to defend interests? Selected works. 2 volumes. - T., 1998.140-p.)
5. Мунаввар Қори Абдурашидхонов. Хотираларимдан (жадидчилик тарихидан лавҳалар). – Т., 2001. 63-б. (Munavvar Kori Abdurashidkhonov. From my memoirs (excerpts from the history of Jadidism). – T., 2001.63-p.)
6. История Узбекской ССР в 4-х томах. Т.1967. – С.241. (History of the Uzbek SSR in 4 volumes. – Т. 1967. – P.241.)
7. Бедриников К.Е. Указ. Соч., - С. 491-492. (Bedrinikov K.E. Decree. Soch., - P. 491-492.)
8. Сербов П.И, Никифоров А.Д. Народное просвещение в Узбекистане. – Ташкент, 1927. – С.34. (Serbov P.I., Nikiforov A.D. Public education in Uzbekistan. - Tashkent, 1927. -- p. 34.)
9. Шарият ва шўро қонунида хотин-қизлар. Янги йўл. 1929. №4. 8-б. (Women in Sharia and Soviet Law: A New Way. 1929. No. 4. 8-b.)
10. Ислам и женщины Востока. Ташкент. 1990. - С.83-84. (Islam and women of the East. – Tashkent. 1990. – P. 83-84.)
11. Зайченко Ж. Классовая борьба в узбекском кишлаке (1925-1929 гг.). – Т. 1989. – С.42. (Zaichenko Y. Class struggle in the Uzbek village (1925-1929). - Т. 1989.S. 42.)
12. ЎзМА. Р–17-жамғарма, 1-рўйхат. 286-иш, 126-варақ. (UzNA. Fund R-17, list 1. Case 286, p. 126.)

ЎТМИШГА НАЗАР

4 ЖИЛД, 10 СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

ТОМ 4, НОМЕР 10

LOOK TO THE PAST

VOLUME 4, ISSUE 10

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,

Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,

улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000